

İmalat PMI'nın son beş ay, İhracat İklimi Endeksi'nin ise üç ay boyunca 50 eşik değerinin altında seyretmesi, piyasa koşullarındaki bozulmanın giderek belirginleştiğini ortaya koyuyor. Son üç ayda düşüş kaydeden sanayi üretimi de, reel sektördeki yavaşlamayı teyit ediyor. Diğer yandan yılın 10 ayında kurulan şirket sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,7 azalırken, kapanan şirket sayısının yüzde 3,3 artması, ekonomik aktivitedeki durgunluğa ilişkin bir diğer gösterge olarak öne çıkıyor. EKONOMİ gazetesine konuşan ekonomistler, özellikle nakit akışlarına dikkat edilmesi uyarısını yaparken, iş dünyası temsilcileri ise maliyetlerde rekabetçiliğin korunması gerektiğini dile getiriyor.

Özgür Demirtaş: Faiz Artırımları Canımızı Yakacak. Zombi şirketler batacak. İşsizlik artacak. Para bulunamayacak.

Hazine ve Maliye Bakanı Şimşek: "İş âlemine sesleniyorum, önümüzdeki dönemde iç talep yavaşlayacak, mutlaka dış pazar arayışına girsinler."

Türkiye'de 2023 üçüncü çeyrekte gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) beklentilerin üzerinde yıllıklandırılmış %4,5 ve takvim etkisinden arındırılmış veride %5,1 büyüdü. Seçim öncesi duran yatırımların seçim sonrası tekrar başladığı anlaşılıyor. Büyümeye en büyük katkı özel sektörden ve yatırımlardan geldi:

Kaynak: TÜİK, TSKB Ekonomik Araştırmalar

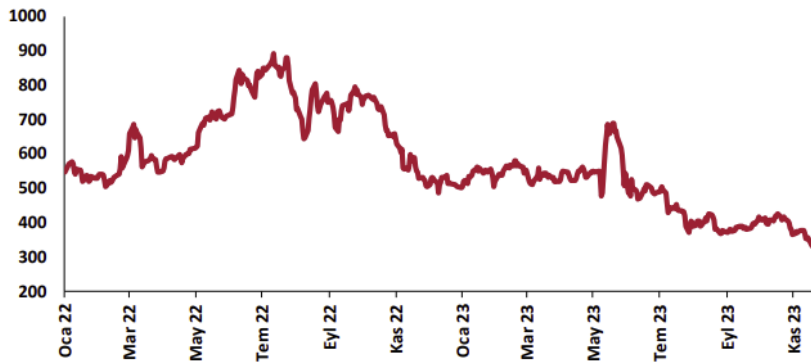
Harcama Bileşenlerine Göre GSYH	Yıllık Değişimler				Yıllık Değişimlere Katkılar			
	IV. Ç 22	I. Ç 23	II. Ç 23	III. Ç 23	IV. Ç 22	I. Ç 23	II. Ç 23	III. Ç 23
Özel Sektör Tüketimi	15,8%	16,9%	15,4%	11,2%	10,2%	11,4%	10,6%	7,7%
Kamu Harcamaları	6,5%	6,0%	6,1%	5,3%	0,9%	0,8%	0,8%	0,7%
Yatırımlar	0,6%	3,8%	5,6%	14,7%	0,2%	0,9%	1,4%	3,4%
İhracat	-3,3%	-3,3%	-9,4%	1,1%	-0,9%	-0,8%	-2,5%	0,3%
İthalat	10,4%	13,7%	19,8%	14,5%	2,3%	2,6%	3,8%	2,9%

Rus ekonomisi ise yıllıklandırılmış %5.5 büyüdü.

OECD Ekonomik Görünüm Raporunu yayımladı ve küresel ekonomiye dair beklentilerini paylaştı:

	2023	2024	2025
GSYH Büyümesi (%)			
Dünya	2.9	2.7	3
ABD	2.4	1.5	1.7
Euro Bölgesi	0.6	0.9	1.5
Almanya	-0.1	0.6	1.2
Enflasyon (%)			
OECD	7	5.2	3.8
ABD	3.9	2.8	2.2
Euro Bölgesi	5.5	2.9	2.2
Almanya	6.2	2.7	2.1

Türkiye'nin risk primi azalmaya devam ediyor:

TCMB verilerine göre 24 Kasım haftası itibariyle ortalama ticari kredi faizi yüzde 52,19 seviyesine çıktı. Böylelikle ticari kredi faizlerinde 2002'den bu yana en yüksek seviye kaydedildi. Bireysel kredi faizlerinde de ortalama yüzde 60 seviyesindeki seyir devam etti. Ancak bu artışa rağmen faiz oranları genelde enflasyonun gerisinde kalmaya yani reel olarak negatif faize devam ediliyor.

2024 yılında, tedarik zinciri kuruluşlarının %50'sinin yapay zekaya ve gelişmiş analitik yeteneklerini destekleyen uygulamalara yatırım yapacağı tahmin ediliyor. GenAI tarafından desteklenen yazılım motorları, herhangi bir şirketin tedarik zinciri ekosisteminin nüanslarını öğrenebilir, analizini zaman içinde iyileştirebilir ve keskinleştirebilir. KPMG'nin "Supply chain trends 2024: The digital shake-up" raporuna göre, akıllı tedarik zincirlerinin yeni norm olması bekleniyor.

Ekonomist Dergisinin dünya şehirlerindeki yaşam maliyetleri araştırması açıklandı:

- Yaşam maliyeti azalan şehirler Rusya, Çin ve Japonya'da. Moskova ve St. Petersburg keskin bir düşüş gösterdi. Asya'da, zayıflayan renminbi ve yen dörtte birlik düşüşe yol açtı. Çin şehirleri (Nanjing, Wuxi, Dalian ve Pekin) ve iki Japon şehri (Osaka ve Tokyo) ucuzladı. Zayıf para biriminin yanı sıra, salgın sonrası yavaş toparlanma ve bastırılmış tüketici talebi Çin şehirlerinin sıralamada düşmesine neden oldu.
- En fazla pahalılaştan şehirler ise: Latin Amerika şehirleri, Berlin, Lüksemburg, Manchester, Prag, Rotterdam ve Stuttgart oldu.

Skywell Türkiye CEO'su Mahmut Ulubaş "Türkiye'de ikinci elektrikli araç üreticisi olmaya hazırlanıyoruz. 1,6 milyar dolarlık bir yatırım olacak. Üç ay içinde resmi başvuru süreci tamamlanmış olur" diye konuştu. Çinli elektrikli otomobil ve batarya üreticisi Skywell, Türkiye'de elektrikli otomobil üretmeye hazırlanıyor. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile görüşmeler sürüyor. Üç ay içinde resmi yatırım için başvuru süreci sonuçlanmış olur diye düşünüyorum. Hem kendi araçlarımızı hem de diğer araçlar için batarya yönetim sistemlerini geliştireceğiz. Batarya üretimi devam ediyor. Halen yedi bölgede 19 bayimiz var. Türkiye'de elektrikli araç üretmeye hazırlanıyoruz. Yalnız Türkiye değil Avrupa'ya da sevki planlanıyor. Hem üretim hem de yazılım tarafında olma planlarımız var. İnsanlarda en çok 'otomobilimi nerede şarj edebilirim, kaç saatte şarj ederim, aracın parçasını bulabilir miyim, servisi var mı' gibi endişeleri vardı. Bizim müşterilerimizi araçlarını 6,5 dakikada şarj ederek yollarına devam edecek. Araç ve yatırımlar arttıkça insanlardaki önyargılar da kırılıyor.

BloombergNEF'e göre, bu yıl dünyadaki yeni elektrikli araç satışının yaklaşık %60'ını Çin'in yapması bekleniyor. JATO verilerine göre, Çinli tüketiciler 2023'ün ilk yarısında 235 farklı seçenek arasından bir elektrikli araç için ortalama 35 bin dolar ödedi. ABD'de tüketiciler, yalnızca 51 elektrikli araç arasından seçim yaptı ve vergi sonrası yıllık ortalama hane gelirinin

64 bin 240 dolar olduğu ÷lkede, bir elektrikli araç için ödedikleri meblağ, 70 bin doları aştı. Elektrikli araçlar bu yıl ABD'deki otomobil satışlarının %9'unu oluştururken, bu oran İrlanda'da %18, İsveç'te %37 ve Norveç'te %82 seviyesinde gerçekleşti.

Türk Hava Yolları (THY) Genel Müdürü Bilal Ekşi, THY'nin halihazırda 437 uçakla bu alanda dünyada 9'uncu sırada olduğunu belirterek, "Uçak sayımızı 2033'te 813'e çıkartacağız ve dünyada 3'üncü sıraya yükseleceğiz" dedi. Ekşi, şöyle devam etti: "Şu anda dünyada 129 ÷lkeye uçuyoruz. Dünyada en fazla ÷lkeye uçan hava yolu unvanına sahibiz. Türkiye dahil 350 destinasyon noktamız var.

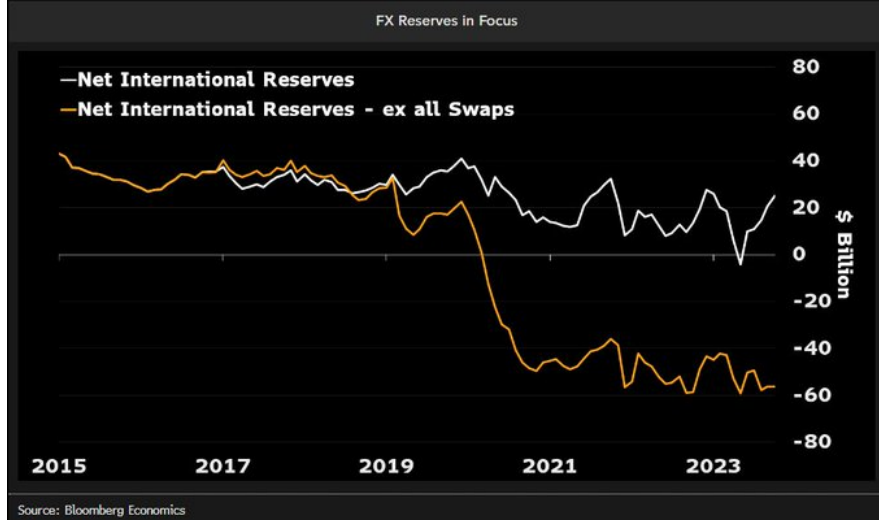
Türkiye'de asgari ücretin 400\$ altına gittiğinde ihracatın iyi gittiği ancak çalışan açlık sınırı altında kaldığı ancak 400\$ üstünde ise ihracatın azaldığı, ödemeler krizi olduğu gözlemleniyor.

Hakan Kara: Ücret artış sıklığının tekrar yılda bire indirilmesi durumunda, TCMB'nin %36 enflasyon tahminini dahi esas alırsak: 2024'te ortalamada ilave alım gücü kaybı yaratmayacak asgari ücret 17.500 TL (%53,5 artış) olacaktır.

Kişi başına gelirden Polonya'nın Türkiye ile arayı açtığı ve bir zamanlar Türkiye'nin gerisinde olan Romanya'nın Türkiye'yi geçtiği görülüyor. Maalesef 2013 yılından sonraki Türkiye ile ilgili tüm ekonomik göstergeler genelde olumsuz.

Kredi Değerleme kuruluşları Türkiye'nin notunu belirlerken net rezervlere bakacaklarını söylüyorlar. Net rezervler ise swap hariç negatif ve uzun bir süredir yatay gidiyor.

İthalat ihracattan bu kadar fazla iken ve dış açık da artmakta iken; ekonomik krizlerin bitmesi düşünülemez.

Yıllıklandırılmış dış ticaret (Milyar dolar)

	İhracat	İthalat	Açık
Ocak 22	227,8	281,2	53,4
Şubat	231,7	289,8	58,1
Mart	235,4	297,0	61,7
Nisan	239,9	304,7	64,7
Mayıs	242,4	313,6	71,2
Haziran	246,0	322,6	76,6
Temmuz	248,2	331,2	83,0
Ağustos	250,6	340,5	89,9
Eylül	252,5	349,4	96,9
Ekim	253,1	356,4	103,3
Kasım	253,5	360,2	106,7
Aralık	254,2	363,7	109,5
Ocak 23	255,9	369,5	113,5
Şubat	254,6	372,3	117,7
Mart	255,6	373,3	117,8
Nisan	251,5	371,8	120,3
Mayıs	254,2	376,4	122,2
Haziran	251,7	370,8	119,2
Temmuz	252,9	373,9	120,9
Ağustos	253,2	371,6	118,4
Eylül	253,1	366,9	113,8
Ekim	254,7	367,1	112,4
Kasım	255,8	365,4	109,5

Nukon Genel Müdürü Oktay Akyıldız, “Çinli firmalar çok agresif biçimde piyasaya girdi. Maliyetine makine satışları yapıyor. Çin hükümeti tarafında çok ciddi sübvansiyonlar ve teşvikler var. İlave vergi koysak bile bu alanda yüzde 100’e yakın bir marj var. Hindistan bu konuda yüzde 150, Meksika, Brezilya ve Arjantin de yüzde 70 dolayında gümrük vergisi

uyguluyor. Biz, Çinli rakiplere karşı fiyat bile konuşamıyoruz. Bugün başlayan gelecekte yerli üreticiyi çok daha fazla etkileyecek bu konuya çare bulmamız gerekiyor” diye konuştu.

Erfab Makine Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Er, “Yine de makine tarafında talep var. Avrupa’da ve ülkemizde katıldığımız diğer fuarlarda bu talebi görmüştük, burada da gördük. Makine sektörünün ihracat hacminde son bir yılda yüzde 25 civarında kayıp yaşandı. Rusya-Ukrayna savaşından sonra Avrupa’da ciddi bir yavaşlama oldu. Akabinde şimdi de Çin baskısı konuşuluyor. Çin bugüne kadar kendi içerisinde büyüyen bir ekonomiydi. Kendi büyümesi talep kaynaklı yavaşlayınca ihracata yöneldi. İlk hedefleri de Türkiye pazarı gibi girmenin kolay olduğu lokasyonlar oldu. Kalite belgelendirme koşulları olan ve bunları uygulayan pazarları şu aşamada çok tercih etmediler. Çin’de inanılmaz bir gelişme var ve birçok sektörde rekabet etmek oldukça güç. Büyük bir endüstri kurdular ve özellikle lazer makinelerinde rekabet kıyasıya... Lazer kafası, rezonatör üretiyor, yazılım geliştiriyorlar. Kapasiteyi artırdıkça da fiyatları düşürüyorlar. Bütün bunlar bir araya gelince rekabet zorlaşıyor. Bu aşamada yerli makine üreticilerimizin bir tercih yapması gerekiyor. Ya Çin fiyatına üretim yapacaklar ki bu şu aşamada imkansız ya da üretimlerini Avrupa kalitesine çıkaracaklar. Orta segmentte bu rekabete dayanabilmemiz mümkün görünmüyor. Bunun için de lazer kafası, rezonatör ve yazılım tarafında Türk sanayisinin gelişmesi gerekli. Bunun için Çin’de uygulanan ihracat destekleri gibi bizde de destekler yapılmalı. Piyasada şu anda kredi olmamasından dolayı müşterilerin vade talepleri ile karşılaşmaya başladık. Gelen müşterilerin “leasing ve kredi yok biliyorsunuz, siz taksitlendireniz olur mu?” tarzı taleplerinde ciddi bir artış var. Piyasada yaşanan bu durum, ticaret yapanların da risklerini artırıyor” dedi.

Mac Bending Pazarlama Direktörü Hakan Ardiç, Çinli üreticiler sektöre girmeye başladı ama bizim yer aldığımız taraftaki müşteri portföyü ile aynı dili henüz konuşamıyorlar. Kültürel açıdan da bazı uyumsuzluklar var. Mesela Amerika pazarında Çin menşeli ürün istemiyorlar. Bizim ürünümüz zaten son kullanıcı için standart olmayan bir ürün. Çok düz bir makine değil.

KRT Endüstriyel Genel Müdürü Sinem Kurtiş, “elektrik tüketimini takip eden bir cihaz yaptık. Örnek vermek gerekirse ofiste kimse yoksa cihaz bunu algılayıp içeride kapanması gereken ekipmanları kapatıyor. Ayrıca üretimden veri de toplayabilir konuma geldik. O sistem ERP ile birlikte çalışıyor. Bu iki konu üzerinden teknoloji tarafında bir yapılanmaya girdik. Geçen sene de fuarda en dikkat çeken ürünümüzdü.” diye konuştu.